

Kraftsamling Växthälsa

Magnus Franzén, Jordbruksverket, och
Riccardo Bommarco, SLU

Yttrande gällande skrivelse för Kraftsamling Växthälsa

Hushållningssällskapet har fått möjlighet att göra ett yttrande angående utkastet till PM för Kraftsamling Växthälsa (KV) som upparbetats av Magnus Franzén, Jordbruksverket och Riccardo Bommarco, Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU).

Vi fokuserar vårt yttrande till de delar som berör förslaget om vad Kraftsamling Växthälsa ska innehålla samt vilka aktörer som kan vara mottagare av föreslagen finansiering.

Övergripande kommentar till Kraftsamling Växthälsa:

Bakgrundsbeskrivningen och behovet av en ökad satsning är något som vi på Hushållningssällskapet står bakom och stöder. För att nå ökad konkurrenskraft för företag inom jordbruk och trädgård i en framtid med många utmaningar, som nämns i texten kring Kraftsamling Växthälsa, anser vi att det ytterst krävs ett säkerställande kring konkret implementering ut till företagen. För detta krävs det en stor tyngdpunkt på tillämpad forskning och utformning av konkreta råd.

Synpunkter utifrån innehåll i PM för Kraftsamling Växthälsa:

1 Sammanfattning av Kraftsamling Växthälsa

Verksamheten består av 7 funktioner:

- Kommunikation driver dialog med andra aktörer och samlar in frågor och utmaningar samt sprider resultat
- Kunskapsstöd hanterar aktuella och viktiga frågor på akut, medel och lång sikt
- Kompetensutveckling bygger kompetens inom området med en forskarskola och fortbildning av experter
- Övervakning ger stöd till befintlig verksamhet med kompletterande inventeringar och utveckling av metoder och modeller
- Riskanalys och prognos bedömer skadegörarens och klimatets påverkan på växthälsan
- Strategier och omdaning utvecklar växtskyddsstrategier, hållbara odlingssystem och livsmedelskedjor utifrån systemperspektiv
- Operativ analys analyserar och föreslår förändringar av pågående arbete med de målsättningar som samhället satt upp och lyfter behov av utvecklingsarbete.

Kostnaderna för satsningen beräknas preliminärt till ca 50 miljoner kr per år varav ca 40 miljoner kr per år utgör ett behov av ny finansiering.

I förslaget framgår det att Sveriges lantbruksuniversitet och Jordbruksverket ska vara mottagare av denna finansiering.

Nedan följer yttrande angående PM för Kraftsamling Växthälsa.

Yttrande:

Angående Kraftsamling Växthälsa:

Det är en bra ambitionsnivå som beskrivs och mycket viktiga punkter för framtiden. Dock behöver samtliga av kraftsamlingens funktioner konkretiseras mera tydligt. Vilka är de ingående aktörerna, hur ska resultaten spridas och vad skiljer denna satsning från SLU:s och Jordbruksverkets nuvarande verksamhet? Vissa delar görs redan idag.

Mycket av det som beskrivs i PM är funktioner som redan finns hos lärosäten, Jordbruksverket och forskningsaktörer, såsom Hushållningssällskapet, Nordic beet research (NBR) och RISE. Därför är det av största vikt att dessa får fortgå och då är dessa föreslagna medel till stor nytta för verksamheten. Dessutom berör växtskyddsfrågor hela produktionskedjan och det är ofta hos lantbrukare och rådgivare forskningsfrågor uppkommer och fångas upp av forskare. Därför är det av största vikt att näringen är med i denna satsning, dels för den först beskrivna funktionen kommunikation och dels för att fånga upp forskningsfrågor. Styrkan hos exempelvis Hushållningssällskapet och NBR är att rådgivare och forskare anställda inom organisationerna har nära samarbete med varandra och med lantbrukare. Detta gör att implementeringen av ny kunskap underlättas. Samarbetet mellan de organisationer som i PM kallas *andra aktörer* och SLU samt Jordbruksverket i växtskyddsfrågor innebär att anställda på respektive organisation ingår i varandras projekt. Undantaget är Jordbruksverket som enbart deltar utanför projektorganisationen vid samarbete.

Yttrandet nedan gäller alla olika delar i PM och de sju punkterna i Kraftsamling Växthälsas funktioner. Funktionerna är relevanta för syftet och målet med Kraftsamling Växthälsa. Aktörer utanför SLU och Jordbruksverket har stor erfarenhet av dessa sju funktioner och kan bidra till verksamheten inom Kraftsamling Växthälsa.

Kraftsamling Växthälsa, Ambition (sidan 3):

Odlingssystem behöver omdanas och vidare att det finns ett behov av att samla, kombinera och bygga kompetens och strategier.

Detta är viktiga delar som Hushållningssällskapet håller med om, men som också belyser att många aktörer behövs för att detta ska kunna genomföras. Att omdana odlingssystem kommer att kräva konkret rådgivning.

Kraftsamling Växtkraft: syfte och mål (sidan 3):

Kraftsamlingen levererar behovsbaserad kunskap, kompetens, beslutsunderlag och beredskap som bidrar till säkrad och stärkt växthälsa i hållbar och produktiv jordbruks- och trädgårdsodling. Kraftsamlingen anlägger ett systemperspektiv som bygger på en funktionell kedja från grundläggande forskning till praktik i samverkan och samordning av kompetenser och resurser med universitet, myndigheter, näringsliv och samhället i övrigt.

En behovsanpassad kunskap kan bara nås om det finns ett tydligt samarbete mellan odling/rådgivare och universitet samt institut. En funktionell kedja kan enbart byggas om alla aktörer är med i satsningen. Flera aktörer utanför universiteten är viktiga inom tillämpad forskning, och har disputerade forskare verksamma inom området växthälsa: exempelvis RISE och Hushållningssällskapet. Verksamheten kan jämföras med arbetet som bedrivs inom Skogforsk.

Stycket Behov (sidan 4):

Detta sker genom att sammanlänka de idag existerande centrumbildningarna och initiativen vid Sveriges lantbruksuniversitet med tvärsektoriellt och fakultetsöverskridande arbete. Till detta utvecklas gemensamma funktioner för kraftsamlingen till exempel för informationsspridning, kommunikation, rådgivning, metodutveckling och grundläggande sektorsövergripande kunskap som riskvärdering, klimatmodellering, biologi och ekologi.

Det finns många fler berörda aktörer som behöver komma med i kraftsamlingen. Andra universitet och institut samt rådgivningen som redan finns etablerad idag.

Förankring med intressenter (sidan 5):

Beskrivningen att förankring skett via en workshop belyser tydligt en problematik. En förankring sker inte vid ett enstaka tillfälle såsom en workshop eller via samarbete som enbart sker via en

referensgrupp. En förankring kan enbart ske om alla parter jobbar tillsammans i gemensamma satsningar och projekt.

Tillämpad forskning och implementering ut till företagarna, som vi anser är den viktigaste frågan inom Kraftsamling Växthälsa, bedrivs idag inte enbart inom SLU. Då det gäller konkret implementering av forskningsresultat ut till företagare är lantbruks- och trädgårdsrådgivare mycket viktiga. Flera rådgivningsföretag finns, exempelvis HIR Skåne, HS Konsult AB, Växa och Lovanggruppen. Genom finansiering ur Kraftsamling Växthälsa (funktionen kommunikation) säkerställs att rådgivare kan verka för att nya rön från tillämpad forskning kan komma lantbruks- och trädgårdsföretagare till nytta. De externa aktörer som nämnts som exempel inom tillämpad forskning och implementering inom rådgivning SKALL och BÖR komma i fråga för finansiering inom ramen för Kraftsamling Växthälsa. Detta vill vi säkerställa genom att i beslut kring projektfinansiering involvera granskare från även externa aktörer, och inte enbart SJV och SLU.

Kraftsamling Växthälsa Organisation och ledning (sidan 6 och framåt):

Skrivelse sidan 7: Styrelsen (för kraftsamlingen) utses av ledningen vid Sveriges lantbruksuniversitet och Jordbruksverket.

Det blir svårt att se att satsningen kommer att bli en oberoende satsning om den så tydligt styrs och genomförs av SLU och Jordbruksverket. Många andra viktiga aktörer saknas.

Kraftsamlingens funktioner: (sidan 8 och framåt):

Samtliga funktioner inom Kraftsamling Växthälsa behöver konkretiseras och vara mer tydliga. Vilka är de ingående aktörerna, hur ska resultaten spridas och vad skiljer denna satsning från SLU:s och Jordbruksverkets nuvarande verksamhet? Vissa delar görs redan idag.

När det exempelvis gäller kommunikation tillgängliggör SLU i dagsläget all sin forskning redan idag och Jordbruksverket har redan mycket bra och uppskattad information på sin hemsida och via appar. På vilket sätt ska detta förändras utifrån hur det görs idag?

Kompetensuppbyggnad:

Finansiering av fortbildning och utbildning av forskare bör komma även andra aktörer till gagn. En bred kompetensutveckling i landet ökar nämligen den samlade kunskapen hos landets forskare och rådgivare som arbetar med växtskyddsfrågor. Öppna kurser är ett förslag på hur denna fortbildning kan bedrivas.

Funktionen kunskapsstöd tolkar vi som att det är inom detta som projektanslag kan sökas, men innebörden, och syftet, med projekt inom kategorin *Kunskapsstöd* är oklar. Är det projekt som drivs för att besvara en särskild fråga? De andra två kategorierna, *Doktorandprojekt* och *Akutprojekt* har en tydligare innebörd, men även här kan aktörer utanför SLU och Jordbruksverket vara betydelsefulla för verksamheten. Dessa aktörer bör därför aktivt ingå i projekt inom dessa kategorier.

Grundforskning är viktiga pusselbitar för att nå en bred kunskapsbas, men denna behöver inte nödvändigtvis ligga inom ramen för Kraftsamling Växthälsa. Mycket grundforskning är redan gjord i Sverige och internationellt. Samarbeten internationellt och kunskapssammanställningar av grundforskning bör här ses som en språngbräda mot utformning av tillämpade forskningsprojekt. Det är detta som efterfrågas av lantbruks- och trädgårdsnäringen och som utgör grunden för ett konkurrenskraftigt och uthålligt företagande. SLU upprätthåller en stor kompetens kring grundforskning inom ämnesområden som berör Kraftsamling Växthälsa. Men de är inte det enda universitetet som forskar kring exempelvis växt-insektsinteraktioner. För att nämna några så finns denna kompetens även på Lunds universitet, Linnéuniversitetet, Linköpings universitet och Umeå Universitet. Därför anser vi att Kraftsamling Växthälsa är en angelägenhet där fler universitet bör komma i fråga angående projektfinansiering inom grundforskning.

Kommunikation:

Kommunikation ser vi som en mycket viktig del i Kraftsamling Växthälsa, både internt inom organisationen och de aktörer som är med i Kraftsamling Växthälsa, och ut mot rådgivare och lantbrukare.

2 Budget

Posterna i budgeten är tydligt fördelade för att finansiera verksamheten inom SLU och Jordbruksverket. På sidan 11 står det följande rörande budgeten: *Av det totala beloppet härrör sig ca 90 procent till verksamhet som planeras genomföras vid Sveriges Lantbruksuniversitet och ca 10 procent till verksamhet som genomförs vid Jordbruksverket.*

Ska övriga aktörer såsom externa rådgivare inte få ersättning för sitt arbete inom satsningen?

Posten kunskapsstöd bör vara tillgänglig för andra aktörer. Andra aktörer bör kunna bedriva prognosverksamhet genom exempelvis sporfallor och efterföljande molekyllära analyser. Gällande posten *Kompetensutveckling inklusive forskarskola* har andra aktörer, såsom Hushållningssällskapet, goda möjligheter att ha industridoktorander vars doktorandprojekt kan vara direkt tillämpbara för lantbruks- och trädgårdsnäringen inom växthälsa.

3 Analyser och förslag

Lydelse i PM: *Kostnader för verksamhet med löpande analyser av risker för skadeutbrott och klimatpåverkan på växthälsa och konsekvensanalyser som grund till löpande kunskaps- och beslutsunderlag kopplat till växthälsa, klimat och skadegörare. Kostnader för utveckling av modelleringsverktyg för att stödja verksamheten inom analysfunktionen.*

Ansvariga analytiker förväntas erhålla deltidsuppdrag på tidsbegränsade tjänster.

Kostnader för att utveckla verktyg och kunskapsunderlag till stöd för verksamheten faller under kunskapsstöd (se ovan).

Yttrande:

Behovet av ett analyslaboratorium har påtalats. Om detta ska konkretiseras genom Kraftsamling Växthälsa välkomnar vi detta. I övrigt är detta en stor del av Jordbruksverkets Växtskyddscentralers verksamhet. Hushållningssällskapet vill förtydliga att arbete pågår, och har gjort så i decennier, med att utveckla metoder för att analysera flertalet växtskadegörare och att utveckla verktyg för att kunna ge en prognos angående exempelvis bomullsmögelangrepp.

4 Bilagor till PM

De två bilagorna Bilaga b och c om *Befintliga resurser och funktioner för Sveriges lantbruksuniversitet respektive Jordbruksverkets verksamhet inom växtskyddsområdet* är en mycket bra beskrivning av vad som görs hos de två organisationerna idag. Det kan tilläggas att Jordbruksverket förmedlar och administrerar stora forskning- och utvecklingsprojekt inom växthälsa. Där har andra aktörer förutom SLU och SJV stor möjlighet att bedriva forskning och utveckling som gagnar det svenskt lantbruk och trädgårdsnäring, varvid en stor andel finansierar forskning om växtsjukdomar utförda av andra aktörer. Därmed föreslår vi en Bilaga d *Befintliga resurser och funktioner – andra aktörer med verksamhet inom växtskyddsområdet* för att förmedla den stora bredd av forskning och utveckling som bedrivs hos andra aktörer såsom Hushållningssällskapet, Nordic beet research och RISE.

Hushållningssällskapet är en av de aktörer som i PM för Kraftsamling Växthälsa räknas till andra aktörer. Hushållningssällskapet är rikstäckande och består av 15 fristående Hushållningssällskap, där även aktiebolag ingår för att organisera rådgivare och forskare. Flertalet av organisationerna inom Hushållningssällskapet bedriver forskning och utveckling i projektform, projekt som är helt externt finansierade. Forsknings- och utvecklingsverksamheten är icke vinstdrivande och moderorganisationerna bidrar inte med någon finansiering. Därmed är all verksamhet beroende av hur organisationen för finansiering av forskning och utveckling fungerar.

Det finns för tillfället 17 disputerade forskare anställda inom Hushållningssällskapet, varav två är docenter och en tredje kan bli det i februari 2023. Just nu är en industridoktorand anställd, det har funnits flera genom åren. Vi ser en stor möjlighet i att våra anställda blir industridoktorander. Vi har närheten till näringen, till rådgivare och till lantbrukare vilket gör att doktorandprojekten får en

tillämpad inriktning från början. Närheten till fältförsöksverksamheten ger också förutsättningar att bedriva fältförsök som besvarar flera forskningsfrågor på olika nivåer i samma försök.

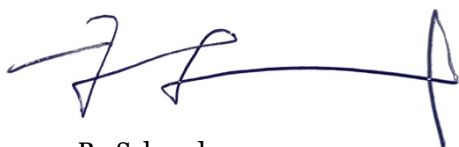
Forskningsprojekten berör tillämpat växtskydd, odlingssystem och växtodling, naturvård och vattenvård, livscykelberäkningar och klimatpåverkan. Det finns flertalet publikationer från prognosmodeller och molekylära analyser av nematoder och växtpatogena svampar. Hushållningssällskapets verksamhet innefattar även beräkningsmetoder för produktion och effektivitet. Vi bedriver också naturvård i form av främjandet av biologisk mångfald genom exempelvis projektet Hela Sverige blommar. Forskning inom vallodling och grönfoderväxter, Sveriges mest odlade gröda, utgör en stor del av verksamheten hos flera organisationer inom Hushållningssällskapet. Frågan om mellangrödornas betydelse för växtföljden, främst gällande växtföljdssjukdomar, är en annan viktig del där forskning pågår på flera håll inom Hushållningssällskapen.

5 Konsekvensanalys av förslaget PM för Kraftsamling Växthälsa

I förslaget framgår det att Sveriges Lantbruksuniversitet och Jordbruksverket ska vara mottagare av denna finansiering. Hushållningssällskapet motsätter sig denna formulering med följande argument:

- Statliga medel ska vara offentliga och inte tillges enbart statliga verksamheter.
- Andra aktörer inom landet bedriver forskning och utveckling med inriktning på växthälsa på mycket hög nivå. Hushållningssällskapet HS Konsult AB är exempelvis den enda forskningsgruppen i landet som bedriver tillämpad forskning om rapssjukdomar.

Stockholm 2022-11-24

Bo Selerud

Förbundsdirektör
Hushållningssällskapens Förbund